

Mi dobro vemo, jasno vidimo in čutimo na svojem lastnem životu, da so to le fraze, s katerimi se hoče naš zatirani in izsesavani, za svojo eksistenco boreči se narod uspraviti v narodnostnem in v jezikovnem oziru. Zadušiti v Slovanih narodno zavednost, premotiti jih z gospodarskimi zadevami ter tako spraviti narodnopolitične zadeve iz parlamenta, to je jedini smoter dr. pl. Körberja, ali nas navdaja trdno upanje, da tudi on ne doseže tega svojega namena, kakor ga ni dosegel grof Taaffe. Narodna in politična vprašanja ne bodo in ne smejo biti odstranjena z dnevnega reda, dokler se pravično ne rešijo.

Politični pregled.

Državni zbor. — Dne 17. t. m. se je sešel državni zbor. Vlada je poslanski zbornici predložila proračun za leto 1892 in pritiska z vsemi močmi, da bi se ta proračun rešil še pred Božičem. Potrebnost za bodoče leto znaša 1 685,317.944 kron, pokritje pa 1 685,966.358 kron, prebitok znaša torej 848 413 kron. Ekspozé finančnega ministrstva je bil brezbarven. Sodbo o govoru ministrskega predsednika dr. Körberja prijavljamo na drugem mestu. Prvim podpredsednikom na Pradejevo mesto je bil izvoljen nemški nacionalc Kaiser. Oddanih je bilo zanj 120 glasovnic, 153 glasovnic je bilo belih. Clovek, ki od 425 glasov dobi le 120, mora imeti jako trdo kožo, če ostane na podpredsedniškem mestu. V naslednjih sejah se je razpravljalo o raznih nujnih predlogih. Pri razpravi o teh se je mej drugimi ostro prijemalo finančnega ministra zaradi odprave mitnic. Zelo značilen je bil konec razprave o predlogu zastran podržavljenja raznih železnic. Vlada se je bila izrekla proti dotičnemu predlogu, a večina parlamenta ga je sprejela. To je za vlado občuten moraličen udarec. Tudi kulturno-politično debato ne bodo izostale. S 25. t. m. se začne proračunska razprava in 4. novembra razprava o zakonskem načrtu zastran kmetijskih zadrug.

Poljaki in vlada. — Poljaki so z vlado dr. Körberja jako nezadovoljni. V poljskem klubu je bila velika debata o senzacionalnem predlogu, naj začno Poljaki nekako prikrito obstrukcijo. Ta predlog sicer ni obveljal, ali da so Poljaki začeli Körberju metati polena pod noge, to je pokazalo glasovanje o Kaftanovem nujnem predlogu glede podržavljenja raznih železnic.

Nezaupnica poljedelskemu ministru. — „Agrarična združitev“, h kateri spadajo vsi kmetijski poslanci raznih strank, je po viharni debati sklenila, izreči nezaupnico poljedelskemu ministru grofu Giovanelliju v zadevi kupčije s poljskimi pridelki na borzi. Stvar, za katero se gre, je ta-le: Ubogi kmet so muči v potu svojega obraza, da pridelava zemske sadove. A sam jim ne more določati cene, ampak judje na borzi delajo ceno poljskim pridelkom. Kadar kmet prodaja svoje sadove, takrat judje ceno potisnejo, kadar kmet kupuje, jo pa povzdignejo. Tako pribarantajo judje na borzi vsako leto milijone. Poleg tega imajo „terminsko igro“ s pšenico. Na papirju kupujejo po tisoč stotov pšenice, a je nima oni, ki jo prodaja, in oni je ne dobi, ki jo kupuje, ampak dogovorita se le, da si bosta razloček v cenah izplačala gotov dan. To je navadna brezvestna igra za dobiček. Dve stranki se borita tako vedno: ena žene cene gor, druga jih pritiska dol — in kakoršne cene se določijo v ti igri judovskih spekulantov, tako mora kmet kupovati in prodajati. Dokazano je, da so vsled kupčije z žitom na borzi cene v letih od 1878. do 1895. padle za celih 38 odstotkov. Vsled pritožb deželnih zborov in kmetijskih družb se je vlada začela za stvar zani-

mati. Mej tem pa, ko se je v sosedni Nemčiji ta borzna sleparija kratkomalo prepovedala, se pri nas ni tako postopalo. Lansko leto je vlada sklicala razne „veščake“ na posvetovanje, kaj naj se zgodi. Te veščake je izbralo poljedelsko ministrstvo, a izbralo je večinoma same borzne spekulante in tem naklonjene profesorje in le malo praktičnih kmetovalcev, kmetijsko ministrstvo pa je zastopal gorki prijatelj borze in borzijancev, sekcijski šef baron Beck. Ta gospod je sicer velik prijatelj konsumov, ki so v malem to, kar borza v velikem, in ker je v svaštvu z raznimi judi in judovskimi spekulanti je seveda se zavzel za njih korist in zoper korist kmeta. Sklepi tega posvetovanja veščakov so bili naperjeni proti židovski slepariji na borzi. To pa ni bilo všeč baronu Becku in upregel je kmetijski svet, da bi stvar oškodil. Ker se je pa bilo bati, da se ta svet izreče za odpravo borznega švindla, je baron Beck z raznimi spletkami izposloval sklep, da je napraviti dve poročili, jedno proti slepariji na borzi, drugo pa zanjo. Dne 6. maja l. l. je odsek sprejel poročilo liberalca Roberta Sanda, katero poročilo se je izreklo za odpravo borznega švindla, na kar je profesor Schullern umaknil svoje, v korist borzijancem spisano poročilo. A glejte, kaj se je zgodilo. V zapisniku dotične seje je poleg Sandovega poročila natisnjeno tudi umaknjeno in niti prečitano Schullernovo poročilo, vrh tega pa še 16, v prid spekulantov in v škodo kmeta govorečih predlogov, kateri niso bili v kmetijskem svetu nikdar stavljani, in seveda tudi nikdar sprejeti. Tako se je skušalo podkopati in oslabiti zoper borzni švindel naperjeni izrek kmetijskega sveta. In mož, ki je te karte mešal, je prvi zaupnik poljedelskega ministra, ta mož je — baron Beck. Zapisnik o zborovanjih zgoraj omenjene enkete obsega 2100 tiskanih strani. Ker ni mogoče, da bi kdo preštudiral tako obsežno knjigo, je poljedelsko ministrstvo naročilo, da se napravi iz nje izvod. To delo pa se ni poverilo kakemu uradniku poljedelskega ministrstva, ampak dvornemu svetniku pri Juraschku, navdušenemu zagovorniku borznega švindla, ki je poskrbel, da se je sestavil tak izvod, kakoršnega so želeli v svojo korist judovski spekulante in njih pokrovitelji. Posledica vseh teh spletk je, da vlada neče odpraviti borznega švindla, ampak da hoče izvršiti le neko prereditbo. To je dalo povod, da je zgoraj omenjena združitev izrekla poljedelskemu ministru nezaupnico.

Deželnozborske volitve v Dalmaciji se bodo vršile začetkom meseca decembra. Hrvatske stranke se dogovarjajo, da bi sklenile med seboj kompromis.

Hrvatsko. — Dne 21. t. m. se je sešel hrvatski deželni zbor samo v namen, da izvoli hrvatske zastopnike za ogrski državni zbor. Dne 22. se je potem deželni zbor razpustil in se bodo takoj razpisale nove volitve. Prepričani smo lahko, da se ne bodo vršile pošteno, kajti poštene volitve bi naredile konec sedanjemu sistemu.

Srbija. — V nedeljo se je nova skupščina slovesno otvorila s prestolnim ogovorom, na kar je kralj prisegel na novo ustavo. V prestolnem ogovoru se posebno povdarja, da se je Srbija povrnila k stari tradiciji svoji in stopila v ozko zvezo z Rusijo ter da je tudi obnovila prijateljsko razmerje s Črnogoro. Ta govor potrjuje, kar se sicer že davno ve, vidi in tudi čuti, da je odzvonilo avstrijskemu uplivu v Srbiji. To je sicer žalostno ali tudi resnično.

Ogrska. — Madjari ne zahtevajo nič manje, nego da se Koerber odstavi in če se prav lotijo, ni nemogoče, da se jim ta želja tudi izpolni. Saj Madjari navadno dosežejo kar hočejo. Povod tem hudim napadom od madjarske strani je dal dr. Koerber s svojim govorom v prvi seji sedanjega zasedanja, govoreč o nagodbi med Avstrijo in Ogrsko. Po našem mnenju in po mnenju vsakega dobrega Avstrijca ni mogel dr. Körber drugače govoriti, nego je govoril; saj ni rekel nič drugega, nego da bode avstrijska vlada pri sklepanju nagodbe z Ogrsko

se odločno potegovala za koristi avstrijskega prebivalstva, a Madjarom, ki so skrajno razvajeni, seveda ni to všeč, kajti navajeni so bili, da so dosedanje avstrijske vlade v prvi vrsti se ozirale najprej na ogrske koristi, ter so avstrijske koristi vedno podrejale ogrskim. Dr. Körberjev odločilni govor, kakoršnega nismo bili dozdej vajeni čuti s tega mesta, pa ni vzbudil začudenja samo pri Ogrih, marveč tudi pri nas in morebiti se ne motijo oni, ki mislijo, da je dr. Körber že sit vladanja in da je nalašč tako odločno govoril za koristi tostranske polovice države, da dá povod Madjarom, da ga napadajo ter da ga rešijo te težke butare, kar Madjari nalože dosežejo, ker imajo žal tudi na naše notranje politične zadeve več upliva nego bi ga smeli imeti. Iz tega bi torej sledilo, da je dr. Körber hotel na jako časten način dati slovo svoji karijeri kot ministrski predsednik, kajti znal je, da se je avstrijskemu državniku le potreba postaviti na stališče pravičnosti nasproti Madjarom, pa mu je že omogočen časten odhod s političnega pozorišča.

Francija. — Francoski parlament se je zopet sešel in našel lepo presenečenje, 1. da znaša deficit 91 milijonov fr., kar je gotovo jako neprijetno, in 2. da se pripravljajo rudarji na generalni štrajk, kar je še veliko neprijetnejše.

Vojna v južni Afriki. — Vest, da je Botha ušel svojim preganjalcem, se potrjuje in Angleži imajo jeden dolg nos več od tega časa. Dejstvo, da imajo tako smolo, je tako razkačilo mesarja Omdurmanskega, lord Kitchenerja, da je res začel brezobzirno izvrševati svojo grožnjo v omenjeni proklamaciji. Tako je dal usmrtiti dva burska poveljnika zaporedoma in sicer poveljnika Lotterja in Schömanna; tretji ujetnik poveljnik Scheepers pa se nahaja v Matjesfonteinu bolan. Njega so Angleži zamogli le radi tega ujeti, ker ga njegovi niso smeli hitro peljati. Ko pa bi Scheepers ozdravel, ga gotovo tudi zadene Kitchenerjevo maščevanje. A Buri tudi ne bodo več prizanašali angležkim poveljnikom, ko jih dobe v pest, — gorje pa Kitchenerju samemu, ako ga dobe v pest, kar še ni izključeno. — V zadnjih tednih je padlo na bojišču mnogo dežja, vsled česar so Angležem zopet zvezane roke in noge, kajti podnebja vajeni Buri so jih na več krajih razkropili in jih natepli. Tako se zdaj poroča o Bothi samem, da je na meji Natala, kamor se je bil podal predaleč v angleški tabor, Angleže najprej grdo naklestil, potem pa jim obrnil hrbet.

Obrtnija.

Železarski kartel.

Zadnja leta so podjetniki v raznih deželah kar trepetali radosti in hvaležnosti, da so bistre glave izumile karte. Mislilo se je, da se je s karteli zagotovilo podjetništvu vladanje nad produkcijo, na drugi strani pa so socijalistični pisatelji, celo taki kakor Edvard Bernstein, računali, da bodo karteli zadostovali, da se naredi konec kapitalistični produkciji. Ne jedno, ne drugo se ni izpolnilo, pač pa se je začelo izkazovati, da so karteli nenaravna zveza, ker združujejo podjetja, ki ne producirajo jednako mnogo, in da se v časih ko vlada na gospodarskem trgu depresija, ne morejo vzdrževati. To je posebno drastično pokazal nemški cement kartel. Ta je bil ustanovljen, da se utesni čez potrebo sezajoča produkcija. Nastalo je bilo namreč vsled nemške predloge o kanalih vse polno novih tovarn in se je razvila taka konkurenca, da naposled nobeno podjetje ni več delalo z dobičkom. Iz

tega se je rodil kartel. A nastala so hitro nasprotja. Mala podjetja so tožila, da jih velika izkoriščajo, velika podjetja pa so očitala malim, da so samo neke vrste paraziti. Konec je, da je kartel razpadel. Takisto kakor s cementnim kartelom, se je zgodilo že tudi z nekaterimi drugimi karteli v Nemčiji.

Razpadanje kartelov v Nemčiji je naravno in je posledica bistva kartelov in vsled tega tudi znanstveno pomembno. Kruto pa bi se motil, kdor bi mislil, da ima tudi razpad avstro-ogrškega železarskega kartela tiste vzroke, kakor razpad raznih kartelov v Nemčiji.

Lansko leto so „Novice“ priobčile daljši članek o avstro-ogrskem železarskem kartelu. V tistem članku je bilo dokazano, kako kolosalen je dobiček, ki ga imajo producentje vsled tega kartela. Prodajali so železo celo veliko dražje, nego se je prodajalo takrat na Angleškem in v Nemčiji, dasi so v Nemčiji in na Angleškem produkcijski stroški znatno večji kakor pri nas. Železarski kartel je konsumente neusmiljeno drl.

Te dni pa so matadorji avstro-ogrškega železarskega kartela sklenili odpovedati ta kartel. S 1. januarjem ne bo produkcija železa nič več kartelirana in borzi služeči listi točijo radi tega bridke solze, prav kakor bi bilo gospodarsko blagostanje cele države odvisno samo od tega, da delajo kartelirani podjetniki velike dobičke. Borzi služeči listi vzdihujejo po kartelu samo zategadelj, ker čutijo, da se bo borzijancem zopet enkrat puščalo.

Zakaj se je odpovedal železarski kartel? Interesentje pravijo, da vsled tega, ker z Rima-Murany družbo, največjo ogrsko železarsko družbo ni več izhajati. Res je nastal zoper to družbo velik boj, a ta je samo na škodo tej ogrski družbi. Ogrsko železo je namreč slabše, kakor naše, a če dobi Madjar najboljše štajersko ali češko železo za tisto ceno, kakor slabo domače železo, je več kakor gotovo, da ga mine ves patrijotizem.

Pravi vzrok, da se je odpovedal železarski kartel, je spekulacija. Vsled kartela so veliki spekulantje na čelu jim Karol pl. Wittgenstein delnice svojih podjetij po uprav kolosalnih cenah prodali in imeli pri tem tudi kolosalen dobiček. To je bilo mogoče, ker so bile cene železu silno visoke.

Zdaj pa se je položaj na svetovnem trgu znatno spremenil. Visoke cene se ne dajo vzdržati in podjetniki jih tudi ne žele vzdržati, ker hočejo tem potom prisiliti vlado, da zagotovi za uvoz inozemskega železa kar mogoče visoke carine, in ker vedo, da na drug način napravijo zopet kolosalen dobiček na borzi.

Posledica razpada železarskega kartela bo ta, da se začne mej posameznimi podjetji boj. Cene železu bodo padle in to bo razna manjša podjetja spravilo v največjo stisko, nekatera celo zadušilo. V ta namen se je pet največjih podjetij že združilo in naravno je, da bodo v konkurenci marsikakega tekmeča ubili.

Ta čas bo hud. Kurzi delnic bodo znatno padli. Tiste delnice, ki so bile prodane po kolosalno visokih